

Giáo án Ngữ văn lớp 10

TỔNG QUAN VĂN HỌC VIỆT NAM

I. MỤC TIÊU:

1. Kiến thức:

Những bộ phận hợp thành, tiến trình phát triển của VHVN và tư tưởng, tình cảm của người VN trong VH.

2. Kỹ năng: Nhận diện được nền VH dân tộc, nêu được các thời kì lớn và các giai đoạn cụ thể trong các thời kì phát triển của VH dân tộc.

3. Thái độ : Nhận rõ vị trí, tầm quan trọng của nền VHVN.

II. CHUẨN BỊ CỦA GV VÀ HS: Một số sơ đồ, biểu bảng (nếu lớp có máy chiếu thì dùng trình chiếu sơ đồ phát triển của VHVN)

III. TIẾN TRÌNH DẠY HỌC:

1. Kiểm tra bài cũ: Ôn lại một số kiến thức cơ bản HS đã học ở THCS

2. Bài mới:

3. Giới thiệu vào bài: Lịch sử văn học của bất cứ dân tộc nào đều là lịch sử tâm hồn của dân tộc ấy. Để cung cấp cho các em những nét lớn về văn học nước nhà, chúng ta tìm hiểu bài “Tổng quan văn học Việt Nam”.

HOẠT ĐỘNG CỦA GV VÀ HS	NỘI DUNG CẦN ĐẠT
Hoạt động 1: Tìm hiểu chung	I. TÌM HIỂU CHUNG: <u>I. Các bộ phận hợp thành của nền VHVN:</u>

[?] Thế nào là VHDG? [?] Có các thể loại nào? (thần thoại, sử thi, truyền thuyết, truyện cổ tích, truyện ngụ ngôn, truyện cười, tục ngữ, câu đố, ca dao...) [?] VHDG có những đặc trưng nào? [?] Dựa vào yếu tố nào mà gọi là nền VH viết? Nó khác với VHDG ở điểm nào? [?] VH viết các giai đoạn đã sử dụng những loại chữ viết nào? [?] Theo từng thời kì thì VH viết có những thể loại nào? Nêu tên vài tác phẩm mà em biết theo từng thể loại?	1. <u>Văn học dân gian:</u> - <u>Kn:</u> VHDG là sáng tác tập thể và truyền miệng của nhân dân lao động. - <u>Các thể loại:</u> sgk - <u>Những đặc trưng tiêu biểu:</u> tính truyền miệng, tính tập thể và tính thực hành trong sinh hoạt đời sống cộng đồng. 2. <u>Văn học viết:</u> - <u>Kn:</u> VH viết là sáng tác của trí thức, được ghi lại bằng chữ viết. Là sáng tạo của cá nhân, tác phẩm VH viết mang dấu ấn của tác giả. - <u>Chữ viết:</u> chữ Hán, chữ Nôm, Quốc ngữ (một số ít là tiếng Pháp). - <u>Hệ thống thể loại:</u>(theo từng thời kì) + Từ TK X – hết TK XIX: ♦ VH chữ Hán(có 3 nhóm): văn xuôi, thơ, văn biên ngẫu. ♦ VH chữ Nôm: phần lớn là thơ và văn biên ngẫu.
--	---

Hoạt động 2: Tìm hiểu quá trình phát triển của VH viết

Quá trình phát triển của VH viết VN được chia làm mấy giai đoạn chính [3]

Tên gọi tương ứng của các giai đoạn đó là gì? [VHTĐ / VHHD].

THẢO LUẬN NHÓM: (4 nhóm tương ứng với các câu hỏi).

[?] VHTĐ chịu ảnh hưởng của nền VH nào?[TQ].

Vì sao có sự ảnh hưởng đó? (TQ nhiều lần xâm lược, người Việt dùng chữ Hán, giao lưu văn hóa)

[?] Một số tác phẩm chữ Hán tiêu biểu?

[?] Cho biết nguyên nhân ra đời của chữ Nôm? [do ý chí xd một nền văn hiến độc lập của dân tộc ta].

[?] ND chính của VHTĐ?

+ Từ đầu TK XX – đến nay:

◆ Tự sự: tiểu thuyết, truyện ngắn, kí.

◆ Trữ tình: thơ trữ tình và trường ca.

◆ Kịch: có nhiều thể loại.

II. Quá trình phát triển của VH viết:

1. Văn học trung đại (từ TK X – hết TK XIX) Chữ viết: Hán và Nôm.

- Chịu ảnh hưởng về thể loại và thi pháp của VH cổ – trung đại TQ.

- Tác phẩm tiêu biểu:

+ Chữ Hán: *Thánh Tông di thảo, Truyền kì mạn lục, Thượng kinh kí sự, Hoàng Lê nhất thống chí...*

+ Chữ Nôm: *Sơ kính tân trang, Truyện Kiều...*

[?] Chữ Hán và Nôm còn đóng vai trò quan trọng trong giai đoạn không? [được thay bằng chữ Quốc ngữ].

[?] So với VHTĐ thì VHHĐ có gì đổi mới? [Pháp xâm lược và đô hộ → khoa cử chữ Hán chấm dứt 1918 → Trí thức Tây học càng đông, tiếp xúc văn hóa châu Âu (Pháp) → TK XX tiếp xúc VH Nga Xô, Mĩ La-tinh → ngày càng hiện đại hóa so với VH cũ].

VD:

Mười mấy năm xưa ngọn **bút lông**

Xác xơ chẳng bợn chút **hơi đồng**

Bây giờ anh **đổi lông** ra **sắt**

Cách **kiếm ăn** đời có **nhọn** không.

(Tản Đà)

- ND: lòng yêu nước, tinh thần nhân đạo và tính hiện thực.

2. Văn học hiện đại (từ đầu TK XX – hết TK XX):

- Chữ viết: chủ yếu là chữ Quốc ngữ.

- Sự đổi mới của VHHĐ so với VH viết:

+ Tác giả: xuất hiện tác giả chuyên nghiệp, lấy việc sáng tác làm nghề nghiệp.

+ Đời sống văn học: nhờ có báo chí và in ấn, tác phẩm VH đi vào đời sống nhanh hơn.

+ Thể loại: thơ mới, tiểu thuyết, kịch nói...xuất hiện thay dần các thể loại cũ.

+ Thi pháp: lối viết ước lệ, sùng cổ, phi ngã của VHTĐ không còn thích hợp và lối viết hiện thực, đề cao cá tính sáng tạo, cái “tôi” dần

[?] VHHĐ có thể chia làm mấy giai đoạn lớn? [?] Giai đoạn này chịu ảnh hưởng của hệ tư tưởng, văn hóa nào? [P.Tây / Pháp]. Nhiều cuộc cách tân sâu sắc về nhiều mặt...Tác phẩm tiêu biểu: Thơ mới, Nam Cao, Ngô Tất Tố, Thạch Lam. [nền VH CM] Hoạt động 3: Tìm hiểu con người Việt Nam qua văn học * <u>THẢO LUẬN NHÓM:</u> (4 nhóm tương ứng với các câu hỏi). [?] Mqh giữa con người và thiên nhiên được thể hiện ntn? Tác phẩm tiêu biểu? [Sơn Tinh – Thủy Tinh...] [Hình ảnh trong ca dao, thơ ca... “ Ao cạn	được khẳng định. - VHHĐ có thể chia làm 2 giai đoạn lớn: + <u>VH từ đầu TK XX – Cách mạng tháng Tám 1945</u>: tư tưởng, văn hóa phương Tây hiện đại ngày càng ảnh hưởng sâu sắc đến tầng lớp trí thức Tây học, cùng các điều kiện khác...đã đưa nền VHVN bước vào một thời kì mới với nhiều thành tựu xuất sắc. + <u>VH từ Cách mạng tháng Tám 1945 – hết TK XX</u>: nền VH thống nhất về tư tưởng và theo sát đường lối CM của Đảng, luôn phục vụ kháng chiến, nêu cao lòng yêu nước, niềm tự hào dân tộc. III. Con người Việt Nam qua văn học: 1. Con người VN trong quan hệ với giới tự nhiên: - Nhận thức, cải tạo, chinh phục thế giới tự nhiên (thần thoại,
--	--

vót.../ Cỏ non xanh...”] Tại sao CN yêu nước lại trở thành một trong những nội dung quan trọng và nổi bật nhất của VH viết VN? [Do vị trí địa lí đặc biệt mà ĐN ta phải nhiều lần đấu tranh với ngoại xâm để giành và giữ vững nền độc lập, tự chủ ấy] [?] Trong quan hệ quốc gia, dân tộc, con người VN thường mang những tình cảm gì? [Tinh thần yêu nước]. Tác phẩm tiêu biểu: SGK Tr 11...	truyền thuyết) - TN là người bạn tri âm tri kỉ (cây đa, bến nước, vàng trăng, cánh đồng, dòng sông,...) - Thiên nhiên luôn gắn liền với lí tưởng đạo đức, thẩm mĩ (tính ước lệ, tượng trưng của VHTĐ) - Tình yêu TN là một nội dung quan trọng. <u>2. Con người VN trong quan hệ quốc gia, dân tộc:</u> - Trong VHDG: tình yêu làng xóm, qh, căm ghét mọi thế lực xâm lược. - Trong VH viết : ý thức sâu sắc về quốc gia, dân tộc, truyền thống văn hiến lâu đời... - Tinh thần xả thân vì độc lập, tự do của Tổ quốc. - Tinh thần tiên phong chống đế quốc của VH cách mạng VN thế kỉ XX - CN yêu nước là nội dung tiêu
---	---

Trong hoàn cảnh đất nước chống xâm lược, con người VN luôn đề cao ý thức gì? [ý thức XH, trách nhiệm công dân, hy sinh cái Tôi cá nhân đến mức khắc kỷ, xem thường mọi cám dỗ vật chất(diệt dục→ Đề tài tình yêu nam nữ vắng bóng] Nam quốc.../ Hịch tướng sĩ...(thường <u>nam nhi</u> là nhân vật chính)]. [?] Trong các hoàn cảnh khác, thì cái “tôi” cá nhân của con người ntn? [Thơ HXH, Truyện Kiều, Chinh phụ...(thường là <u>phụ nữ</u>), Tắt đèn, các sáng tác của Nam Cao, Thạch Lam...)] VH dân tộc giống như tấm gương phản chiếu để con người soi vào đó mà sửa chữa hay phát huy→ Từ đó, tự bồi dưỡng nhân cách, đạo đức, tình cảm, quan niệm thẩm mỹ và trau dồi tiếng mẹ đẻ.	biểu, giá trị quan trọng của VH VN <u>3. Con người VN trong quan hệ xã hội:</u> - Tổ cáo các thế lực bạo tàn và cảm thông, chia sẻ, đòi quyền sống cho con người. - Nhiều nhân vật trong tác phẩm VH còn là những con người biết đấu tranh cho tự do, hạnh phúc, nhân phẩm và quyền sống của người khác. - Cảm hứng XH sâu đậm góp phần hình thành CN hiện thực Và CN nhân đạo trong VHVN. <u>4. Con người VN và ý thức về bản thân:</u> - Trong hoàn cảnh đấu tranh chống xâm lược hay cải tạo thiên nhiên, con người VN luôn đề cao ý thức cộng đồng, sẵn sàng hy sinh để bảo vệ đạo nghĩa và lí tưởng. - Trong các hoàn cảnh khác, con người VN luôn có ý thức về quyền
---	--

	sống cá nhân, quyền được hưởng hạnh phúc và tình yêu, cuộc sống tràn trề. ⇒ Tóm lại, VHVN luôn xây dựng một đạo lý làm người với nhiều phẩm chất tốt đẹp như : nhân ái, thủy chung, tình nghĩa, vị tha, đức hy sinh vì sự nghiệp chính nghĩa và đề cao quyền sống của con người cá nhân nhưng không chấp nhận chủ nghĩa cá nhân cực đoan.
--	--

4. củng cố: vẽ lại sơ đồ phát triển của VHVN

5. Hướng dẫn tự học:

- Nhớ đề mục, các luận điểm chính của bài;
- Soạn bài *Hoạt động giao tiếp bằng ngôn ngữ*

IV. RÚT KINH NGHIỆM:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....